

Everyday Life as a Moment for Becoming and Redefining the Subject

Ehsan Mozdkhah^{*}, Mehdi Najafzadeh^{**}

Seyed Hossein Athar^{***}, Morteza Manshadi^{****}

Abstract

The aim of this research is to explore how everyday life, within the framework of tradition and classical narratives, was once shaped, understood, and even legitimized by top-down truths and determinations imposed by political structures. These structures sought to dominate and control the everyday lives of individuals. However, with the emergence of social transformations, linguistic pluralism, and the rise of individualities, everyday life has become a site of resistance against macro-politics. Today, through the power of intersubjectivity and social language, everyday life has rendered the validation of top-down truths impossible and is now in search of a bottom-up truth, referred to as micropolitics. In this context, the subject—or the individual—strives to become something or someone, engaging in a process of self-realization. The emergence of social language, intersubjectivity, and the politics of desire has challenged existing orders and fixed meanings, prompting subjects to redefine identities, embodiment, and social corporeality. The central question of this article is: How can everyday life, as an intersubjective phenomenon, lead to the

^{*} Ph.D. Candidate, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran, eh.mozdkhah@mail.um.ac.ir

^{**} Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran (Corresponding Author), m.najafzadeh@um.ac.ir

^{***} Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran, athari@um.ac.ir

^{****} Associate Professor, Department of Political Science, Faculty of Law and Political Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran, Manshadi@um.ac.ir

Date received: 19/02/2025, Date of acceptance: 14/03/2025

creation of new social realities and resistance against dominant orders? The article posits that everyday life, at the intersection of dominant and social discourses, serves as a moment for resistance and social transformation. Ultimately, this study emphasizes the significance of everyday practices in creating meaning and enabling social change in the face of power structures.

Keywords: post-structuralism, Everyday Life, the Social, Subject Transformation, the Eventfulness of the World.

Introduction

The political philosophy of everyday life in the era of post-structuralism is composed of two distinct moments: the *everyday moment* and the *moment of explosion*. The temporality, rhythm, and dynamics of these two moments differ significantly. In everyday life, individuals employ "ordinary" tactics to navigate and resist the power imposed upon them. However, this same everyday life occasionally condenses and intensifies into rare, explosive moments. The *moment of explosion* is fundamentally distinct from the moments that precede it, as it concentrates crowds, emotions, and energies. Yet, it is deeply rooted in all the prior moments where women and youth, through various forms of resistance in their daily lives, have sought transformation and challenged political structures. This desire is made possible through language and intersubjectivity—a desire that lacked such capacity and force in the pre-modern traditional world, where it primarily served the established order. In the *moment of explosion*, the political realm is momentarily overtaken by the desires and aspirations of everyday life. During this moment, people are no longer satisfied with the small victories of everyday resistance. They no longer merely seek to operate within the established system or advance their own agendas. Instead, they yearn for a *moment of foundation*—a moment where the social, living, embodiment, and, in a word, *society* are defined not through political discourse, but through the narratives and stories of the people themselves.

Materials& Methods

This research is theoretical and employs a library-based method for data collection. The data in this study are gathered and analyzed using a descriptive-analytical approach. The research examines the political philosophy of everyday life through a post-structuralist lens and, in parallel, analyzes the transformations that occur within

the realm of everyday life. Such a study will be valuable for understanding the social dimension of the political philosophy of everyday life.

Discussion& Results

Everyday life, through a post-structuralist lens, enables the emergence of a new form of emotions—emotions that are distinct from those of the past. In the temporality of everyday life, emotions are the same as those that flow through ordinary existence. However, in the post-structuralist era and the moment of pluralism, hierarchical structures no longer hold their former value. Instead, it is the *circles of friendship* that come to define life. These "circles of friendship" might include groups of coworkers, gatherings of retirees, members of a sports club or artistic collective, circles of friends, neighbors, student groups, women's networks, and so on. These circles of friendship, formed within various social networks and flowing through everyday life, can, in a single moment, coalesce into a unified explosive body—the *moment of explosion*. In such a moment, subjects, through their interactions with one another and with the social world, create shared meanings. These interactions can occur through language, the body, or social behaviors, serving as common tools that lay the groundwork for the creation of collective identities and resistance against dominant discourses. Within this framework, the body and embodiment play a particularly significant role as instruments of resistance and social change. The body, as a site for the representation of power and identity, can act as a tool for resisting existing orders, and this, in turn, can lead to the creation of new meanings in social life.

Conclusion

Everyday life is not merely a series of repetitive and superficial events; rather, it is an *eventful field* in which the "world" is continuously shaped and manifested. This world, in which the subject is situated, is a meaningful space that is constantly "projected" from two directions: on one hand, from within the subject's mind, which assigns specific meanings to the world based on individual experiences and personal history, and on the other hand, from outside the subject, where social, cultural, political, and historical conditions continuously impose their own meanings on the world. In essence, everyday life is perpetually caught in the tension between these two forces: the events of the world, which operate as external and independent

phenomena, and the projections of the subject, which frame these events within specific forms and meanings.

In analyzing "everyday life as an intersubjective phenomenon," the complex and reciprocal relationship between the subject and the world is brought into focus. This approach not only considers the subjective and individual complexities of the subject but also, more precisely, emphasizes the social and cultural conditions in which the subject exists. In this process, the subject is not seen as an isolated and independent entity detached from the world but rather as an active agent deeply engaged with the conditions and possibilities of their environment. Here, the subject simultaneously influences the world and is influenced by it. Everyday life, as an intersubjective realm, is a space where subjects are constantly interacting with other subjects and with social and cultural structures. These interactions, which occur at various levels—such as language, social actions, and cultural relations—ensure that realities and meanings in everyday life are continuously created and recreated

Bibliography

- Badii, Farhad, et al. (2022). "Poststructuralism: Moving Beyond Authoritarianism," *Quarterly Journal of Wisdom and Philosophy*, Vol. 18, No. 72, pp. 55-90. [In Persian]
- Beck, Ulrich. (2018). *Risk Society*. Translated by Reza Fazel, Tehran: Sales Publishing. [In Persian]
- Tajik, Mohammad Reza. (2011). *Post-Politics: Theory and Method*. Tehran: Ney Publishing. [In Persian]
- Haghighat, Seyed Sadegh. (2021). *Methodology of Political Sciences*. Publisher: Mofid University Press. [In Persian]
- Haghighi, Mani. (2017). *Examples of Postmodern Criticism: The Bewilderment of Signs*. Tehran: Markaz Publishing. [In Persian]
- Rajabzadeh Tahmasebi, Ali; Markabi, Seyed Mohammad Sadegh. (2021). "An Inquiry into the Problematic of the Sustainability of Contemporary Critical Theories (Formalism, Structuralism, and Poststructuralism)," *Quarterly Journal of Culture-Communication Studies*, No. 55, Vol. 22, pp. 279-292. [In Persian]
- Sattari, Sajjad. (2022). *New Discourses in Political Sociology*. Tehran: University of Tehran Press [In Persian].
- Shiravi, Mohammad Sajjad; Hemmati, Majid. (2020). "Foucault, Poststructuralism, and Political Emergence," *Quarterly Journal of Modern Achievements in Humanities Studies*, Vol. 3, No. 25, pp. 97-112. [In Persian]
- Alam, Abdolrahman; Mostafa, Ansafi. (2018). "Reexamining the Transition from Structuralism to Poststructuralism," *Quarterly Journal of Politics*, Vol. 48, No. 1, pp. 59-76. [In Persian]

479 Abstract

- Kenny, Anthony. (2021). *The Architecture of Language and Mind in Wittgenstein's Philosophy*. Translated by Mohammad Reza Esmkhani, Tehran: Qoqnoos Publishing. [In Persian]
- Malpas, Simon; Wake, Paul. (2018). *An Introduction to Critical Theory*. Translated by Golnaz Sarkarfroosh, Tehran: Samt Publishing. [In Persian]
- Miri, Seyed Javad. (2019). *Governance and Social Solidarity*. Tehran: Naghd-e Farhang Publishing. [In Persian]
- Miri, Seyed Javad. (2023). *Sociocognition: A Theory on Liberation and Suffering*. Tehran: Naghd-e Farhang Publishing. [In Persian]
- Manouchehri, et al. (2021). *Approaches and Methods in Political Science*. Tehran: Samt Publishing. [In Persian]
- Mansouri-Motlagh, Hossein, et al. (2024). "Transition from the Politics of Liberation to the Politics of Life in Iran: An Interpretation of City of Mice 1 and 2 Films," *Quarterly Journal of Cultural and Communication Studies*, No. 3, Vol. 20, pp. 125-149. [In Persian]

زندگی روزمره به مثابه لحظه‌ای برای چیزی شدن و کسی شدن سوژه

احسان مزدخواه*

مهدی نجف زاده**، سیدحسین اطهری***، مرتضی منشادی****

چکیده

امر روزمره در جهان سنت در چارچوب تعینات و استبداد حقیقت از بالا ترسیم میشد، به‌طوری که این ساخت؛ درصدد تسلط بر زندگی روزمره آدمیان بود. اما با بروز تحولات اجتماعی، تکثر زبانی و ظهور فردیت‌ها، امروزمره به عرصه‌ای برای مقاومت در برابر کلان سیاست شده و اکنون زندگی روزمره به واسطه بیناذهنیت و زبان اجتماعی قدرتمندی که داراست اعتباربخشی به حقیقت از بالا را ناممکن کرده و خود در جستجوی حقیقتی از پایین تحت عنوان خُرد سیاست است که در این وضعیت سوژه و یا انسان در تلاش برای چیزی شدن – کسی شدن می‌باشد. به واسطه ظهور زبان اجتماعی، بیناذهنیت و ظهور سیاست میل، نظم‌های موجود و معانی تثبیت‌شده را به چالش کشیده شده و سوژه‌ها به بازتعریف هویت‌ها، تنانگی و بدن‌مندی اجتماعی می‌پردازند. پرسش اصلی این مقاله بدین صورت است که زندگی روزمره چگونه به مثابه امر بیناذهنیتی، می‌تواند منجر به ابداع امر

* دانشجوی دکتری علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، eh.mozdkhah@mail.um.ac

** دانشیار علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)، m.najafzadeh@um.ac.ir

*** دانشیار علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، athari@um.ac.ir

**** دانشیار علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، Manshadi@um.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۰۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۴

اجتماعی تازه و مقاومت در برابر نظم‌های مسلط گردد؟ فرض مقاله آن است که زندگی روزمره در تقاطع گفتمان‌های مسلط و اجتماعی لحظه‌ای برای مقاومت و تحول اجتماعی است. در نهایت، این بررسی بر اهمیت فعالیت‌های روزمره در خلق معنا و امکان تغییر اجتماعی در برابر ساختارهای قدرت تأکید می‌کند.

کلیدواژه‌ها: پساساختارگرایی، زندگی روزمره، امراجتماعی، تحول سوژه، رویدادگی جهان.

۱. مقدمه

زندگی روزمره از دو دقیقه‌ی متفاوت تشکیل شده: دقیقه‌ی روزمره و دقیقه‌ی انفجار. زمان‌مندی، ضرب‌آهنگ و دینامیک این دو دقیقه با هم فرق دارد. در زندگی روزمره افراد به‌صورت «عادی» تاکتیک‌هایی را در برابر قدرت اعمال‌شده به کار می‌گیرند. اما همین زندگی روزمره در دقایق نادری متراکم و فشرده می‌شود. این فشرده‌گی می‌تواند در یک لحظه منفجر شود، مثل چیزی که در «دقیقه‌ی جنبش‌های اجتماعی مانند جنبش سال ۱۴۰۱ در ایران رخ داد» شاهدش بودیم. دقیقه‌ی انفجار با متراکم کردن جمعیت، احساسات و انرژی‌ها ماهیتاً با لحظات پیش از خود متفاوت است. اما در عین حال ریشه در تمام لحظات پیشینی دارد که زنان و جوانان به شکل‌های مختلف در زندگی روزمره‌ی خود خواهان تحول و مقاومت در برابر ساخت سیاسی هستند و این خواست از طریق زبان و امری‌ناذهنیت ممکن می‌شود. خواستی که در جهان سستی ماقبل چنین توانایی و نیروی را نداشت و اساساً در خدمت نظم و نظام مستقر بود. در لحظه‌ی انفجار، ساحت سیاسی برای دقایقی به تسخیر خواسته‌ها و تمایلات روزمره درمی‌آید. در دقیقه‌ی انفجار مردم دیگر به پیروزی‌های زندگی روزمره اکتفا نمی‌کنند. دیگر فقط نمی‌خواهند درون نظام مستقر کنش کنند و کار خود را به پیش ببرند؛ بلکه خواهان یک لحظه تاسیس‌اند؛ لحظه‌ای امراجتماعی، زیستن، تنانگی و در یک کلام جامعه از درون روایت و قصه مردم معنا دارد نه از طریق گفتمان سیاسی.

زندگی روزمره با تأکید بر یک خوانش پساساختارگرایانه، شکل جدیدی از احساسات را ممکن می‌کند، احساساتی که متفاوت از قبل است. در زمان‌مندی زندگی روزمره، احساسات همان احساسات جاری زندگی است. در عصر پساساختارگرا و لحظه ظهور تکرر، ساختارهای سلسله مراتبی دیگر ارزش سابق را ندارد بلکه حلقه‌های دوستی است که تعیین کننده زندگی می‌شود. «حلقه‌های دوستی»، مثلاً جمع کارمندان، تجمع بازیکنان،

اعضای یک باشگاه ورزشی یا مجموعه‌های هنری، حلقه‌ی دوستان، هم‌محل‌ها، گروه‌های دانشجویی، شبکه‌ی زنان و این حلقه‌های دوستی که در شبکه‌های اجتماعی مختلف ساخته می‌شوند و در زندگی روزمره جریان پیدا می‌کنند، در یک لحظه، می‌توانند به نوعی پیکره‌ی واحد انفجاری تبدیل شوند که همان لحظه‌ی انفجار است. در یک چنین وضعیتی سوژه‌ها از طریق تعامل با یکدیگر و با دنیای اجتماعی به خلق معانی مشترک می‌پردازند. این تعاملات می‌توانند از طریق زبان، بدن، یا رفتارهای اجتماعی باشد و به‌عنوان ابزارهای مشترک، زمینه‌ساز خلق هویت‌های جمعی و مقاومت در برابر گفتمان‌های مسلط شوند. در این بین، بدن و تنانگی به‌عنوان ابزاری برای مقاومت و ایجاد تغییرات اجتماعی نقش ویژه‌ای ایفا می‌کنند. بدن به‌عنوان محل بازنمایی قدرت و هویت، می‌تواند به‌عنوان ابزاری برای مقاومت در برابر نظم‌های موجود عمل کند و این امر خود می‌تواند به خلق معانی تازه‌ای در زندگی اجتماعی منجر شود. بنابراین، پرسش اصلی این مقاله بدین صورت است که زندگی روزمره چگونه به مثابه امر بیناذهنی، می‌تواند منجر به ابداع امر اجتماعی تازه و مقاومت در برابر نظم‌های مسلط گردد؟ زندگی روزمره، در تقاطع این دو مفهوم کلیدی، یعنی رویدادگی جهان و طرح افکنی سوژه، می‌تواند به‌عنوان میدان تولید امر اجتماعی جدید عمل کند.

۲. روش‌شناسی

مقاله‌ی «زندگی روزمره به مثابه لحظه‌ای برای چیزیشدن و کسی شدن سوژه» با رویکردی پساساختارگرایانه به بررسی زندگی روزمره به‌عنوان عرصه‌ای پویا برای مقاومت، تحول اجتماعی و بازتعریف هویت‌ها و معانی پرداخته است. روش‌شناسی این پژوهش مبتنی بر تحلیل نظری - مفهومی با تکیه بر چارچوب‌های فلسفی و جامعه‌شناختی پساساختارگرایی است که از آثار متفکرانی چون میشل فوکو، ژاک دریدا، و ژیل دلوژ بهره می‌گیرد. نویسنده با استفاده از رویکرد تحلیلی و گفتمانی، به بررسی نقش زبان، بیناذهنیت، و تعاملات اجتماعی در بازتولید یا چالش با ساختارهای قدرت در زندگی روزمره می‌پردازد و از منابع معتبر فارسی و انگلیسی، شامل کتب و مقالات علمی، برای پشتیبانی از استدلال‌های خود استفاده کرده است. این رویکرد کیفی، با تأکید بر مطالعه متون نظری و شواهد تاریخی - اجتماعی (مانند جنبش‌های اجتماعی در ایران)، به دنبال تبیین چگونگی تبدیل زندگی روزمره به فضایی برای خلق امر اجتماعی نوین و مقاومت در برابر نظم‌های مسلط است.

قصد نویسنده، ارائه دیدگاهی انتقادی به زندگی روزمره به‌عنوان بستری برای سوژگی و تحول، با تمرکز بر فرآیندهای زبانی و کنش‌های خرد، و در نهایت، برجسته کردن پتانسیل آن برای تغییر اجتماعی از پایین به بالا بوده است.

۳. چارچوب مفهومی: پساساختارگرایی و زندگی روزمره

زندگی روزمره در فلسفه سیاسی پساساختارگرا مفهومی پیچیده و چندوجهی است که به رابطه‌ی زبان، قدرت، هویت و اعمال اجتماعی در فضای عمومی و خصوصی توجه دارد. این مفاهیم به طور خاص در چارچوب اندیشه‌های پساساختارگرایی چون میشل فوکو، ژاک دریدا، و ژرژ آگامبن بررسی می‌شود. در این رویکرد، زندگی روزمره نه تنها به معنای کارهای روزانه و روال‌های عادی است، بلکه به‌عنوان عرصه‌ای برای بررسی روابط قدرت، ساختارهای هویتی، و کنش‌های اجتماعی در نظر گرفته می‌شود. از جمله اصول اصلی فلسفه پساساختارگرا این است که زبان نقش اساسی در شکل‌دهی به واقعیت‌های اجتماعی و سیاسی دارد.

از نگاه پساساختارگرایان، زندگی روزمره چیزی بیشتر از صرف انجام فعالیت‌های روزانه است. هر کنش و سخنی که در این فضای روزمره صورت می‌گیرد، بر اساس زبان و ساختارهای زبانی است که ما در آن زندگی می‌کنیم. به عبارت دیگر، «زندگی روزمره» به حوزه‌ای تبدیل می‌شود که در آن معانی و هویت‌ها ساخته و بازسازی می‌شوند. به عنوان مثال، در نظر فوکو، رفتارها و کنش‌های فردی در زندگی روزمره می‌توانند به صورت ناآگاهانه تحت تأثیر قدرت‌های اجتماعی و فرهنگی قرار گیرند. از منظر فوکو، زندگی روزمره میدان جنگ قدرت‌هاست. طبق نظریه‌های فوکو، قدرت نه تنها در ساختارهای کلان دولت و جامعه، بلکه در روابط میان افراد و حتی در جزئیات زندگی روزمره (مانند نحوه نشستن، راه رفتن، صحبت کردن و حتی خوابیدن) نیز تجلی پیدا می‌کند.

پساساختارگرایی، به‌عنوان یک رهیافت نظری، زندگی روزمره در عصر کنونی را از دریچه‌ای انتقادی و به‌واسطه تأکید بر گفتمان، قدرت، و ماهیت متکثر هویت و معنا می‌فهمد. این رویکرد با کنار گذاشتن فرضیات ثابت و جهان‌شمول درباره‌ی حقیقت، زندگی روزمره را فضایی می‌داند که در آن معانی و ارزش‌ها دائماً در حال بازتعریف و بازتولید هستند. پساساختارگرایان، متأثر از نظریات میشل فوکو، زندگی روزمره را عرصه‌ای می‌دانند که در آن روابط قدرت نه تنها در نهادها و ساختارهای کلان، بلکه در

تعاملات روزمره و خرد نیز تجلی می‌یابد (تاجیک، ۱۳۹۰: ۳۳-۲۸؛ منوچهری و دیگران، ۱۴۰۰: ۸۳-۸۰). از این منظر، قدرت در زندگی روزمره به صورت غیرمتمرکز عمل می‌کند و از طریق گفتمان‌ها، هنجارها، و رویه‌های اجتماعی بازتولید می‌شود. برای مثال، هنجارهای مرتبط با بدن، جنسیت، یا مصرف‌گرایی بخشی از سازوکارهایی هستند که قدرت را در زندگی روزمره اعمال می‌کنند. از این دیدگاه، پساساختارگرایی به جای ارائه پاسخ‌های قطعی، پرسش‌هایی درباره سرچشمه معنا، ماهیت قدرت، و نحوه بازتولید یا مقاومت زندگی روزمره در برابر نظم‌های موجود را مطرح می‌کند (Williams, 2014: 30-34). یکی از مهم‌ترین ابزارهای پساساختارگرایی برای فهم زندگی روزمره، تحلیل گفتمان است. از منظر پساساختارگرایان، زبان نه تنها ابزاری برای بازنمایی واقعیت، بلکه سازنده‌ی آن است. این بدین معناست که آنچه در زندگی روزمره "طبیعی" یا "عادی" به نظر می‌رسد، در واقع محصول گفتمان‌هایی است که در زمینه‌های خاص تاریخی و اجتماعی شکل گرفته‌اند. به عبارت دیگر، تجربه‌های روزمره‌ی ما به واسطه‌ی نظام‌های معنایی شکل می‌گیرند که خود متأثر از ساختارهای قدرت هستند. پساساختارگرایی مفهوم سوژه و کلان روایت‌هایی که او را مفصل‌بندی کرده است را به چالش می‌کشد و آن را به جای یک هویت ثابت و مستقل، محصول فرایندهای گفتمانی و اجتماعی می‌داند (Gare, 2013: 44-45; Norton and Morgan, 2012: 220-222). در این نگاه، هویت‌های فردی و جمعی در زندگی روزمره در معرض تغییر و بازتعریف دائمی قرار دارند. برای مثال، هویت‌های جنسیتی، قومی، یا فرهنگی در بستر تعاملات روزمره نه تنها بازتابی از یک "ذات" پیشینی نیستند، بلکه در اثر فرایندهای گفتمانی و روابط قدرت ساخته و دگرگون می‌شوند. اگرچه زندگی روزمره تحت سیطره‌ی قدرت و گفتمان‌های غالب است، اما از منظر پساساختارگرایی، همین زندگی روزمره می‌تواند فضایی برای مقاومت و خلق معانی جدید باشد. نظریه‌پردازانی چون ژاک دریدا با مفهوم دیگری (Other) و ژیل دلوژ با تأکید بر تمایز (Difference) این نکته را مطرح می‌کنند که تفاوت و چندگانگی نه تنها امری طبیعی، بلکه بستری برای امکان‌پذیری تعامل و هم‌زیستی است. به این ترتیب، پساساختارگرایی فضایی ایجاد می‌کند که در آن هویت‌ها، معناها و مناسبات قدرت، نه در انحصار یک گفتمان مسلط، بلکه در جریان تعامل و تضاد میان روایت‌ها و دیدگاه‌های متنوع شکل می‌گیرد (Williams, 2014: Trifonas, 2004: 62-64 50- 52;).

فوکو در این زمینه به مقاومت‌های خرد (Micro-resistances) اشاره می‌کند که در اشکال متنوعی از رفتارها، زبان‌ها، و رویه‌های غیرمرسوم تجلی می‌یابند. برای مثال، انتخاب‌های کوچک و به‌ظاهر کم‌اهمیت، همچون سبک لباس پوشیدن یا نحوه‌ی بیان در شبکه‌های اجتماعی، می‌توانند به‌مثابه کنش‌هایی مقاومتی در برابر هنجارهای غالب فهمیده شوند. پساساختارگرایی زندگی روزمره در عصر کنونی را در بستر جهانی شدن، فناوری‌های دیجیتال، و فرهنگ مصرف‌گرایی تحلیل می‌کند. از این دیدگاه، جهانی شدن فرایندهایی از هم‌گفتامانی و در عین حال، تنش‌های میان فرهنگ‌های محلی و جهانی را در زندگی روزمره ایجاد کرده است. فناوری‌های دیجیتال نیز با دگرگون ساختن شکل ارتباطات و معنا، فضاهای جدیدی برای بازتولید قدرت و مقاومت فراهم کرده‌اند (Stratford, 2007: 129-130; Fritz Horzella, 2017: 50-53). پساساختارگرایی زندگی روزمره را نه به‌عنوان عرصه‌ای ثابت و معین، بلکه به‌مثابه فضایی پویا و سیال می‌فهمد که در آن روابط قدرت، گفتمان‌ها، و هویت‌ها دائماً در حال شکل‌گیری و بازتعریف هستند. این رهیافت، با تأکید بر جزئیات و پیچیدگی‌های زندگی روزمره، به ما امکان می‌دهد که به نقد هنجارها و ساختارهای غالب پرداخته و امکان خلق معانی و شیوه‌های زیست جدید را بررسی کنیم.

پساساختارگرایی زندگی روزمره را از سطح امور سطحی و بدیهی فراتر برده و آن را به عرصه‌ای سوق داده که در آن قدرت، مقاومت و تحول اجتماعی به‌طور مستمر در حال بازتعریف و به نوعی توانایی خلق یک زبان اجتماعی قدرتمند در برابر نظم مستقر سیاسی را دارد. برخلاف رهیافت‌های سنتی که زندگی روزمره را در چارچوبی ایستا و منفعل تصور می‌کردند، پساساختارگرایان بر این باورند که زندگی نه صرفاً بازتاب ساختارهای کلان، بلکه عرصه‌ای است که در آن ساختارها و روابط قدرت بازتولید و چالش می‌شوند. از دیدگاه پساساختارگرایی، زندگی روزمره به‌واسطه تعاملات، گفتمان‌ها، و هنجارهای اجتماعی به یک صحنه قدرت بدل می‌شود. قدرت در اینجا دیگر مفهومی متمرکز و صرفاً اعمال‌شده از سوی نهادهای کلان نیست، بلکه در جزئیات زندگی روزمره جریان دارد. به تعبیر میشل فوکو، قدرت همه‌جا هست، زیرا از همه‌جا تولید می‌شود. این نگرش، زندگی را به عرصه‌ای پویا و متغیر بدل می‌کند، جایی که هنجارها، ارزش‌ها، و روابط قدرت از طریق فرایندهایی چون زبان، رفتار، و تعاملات بازتعریف می‌شوند. در رهیافت‌های کلاسیک، زندگی بیشتر به قلمرو امور خصوصی و فردی تقلیل می‌یافت و از این منظر، تأثیرگذاری آن بر فرایندهای کلان اجتماعی و سیاسی کم‌رنگ تصور می‌شد. اما

زندگی روزمره به مثابه لحظه‌ای برای چیزی شدن ... (احسان مزدخواه و دیگران) ۴۸۷

پساساختارگرایی، زندگی روزمره را به عنوان مکانیسمی کلیدی در بازتولید یا مقاومت در برابر قدرت در نظر می‌گیرد. برای مثال، مصرف‌گرایی، سبک‌های زندگی، یا حتی انتخاب‌های کوچک روزانه، دیگر صرفاً اعمال فردی نیستند، بلکه حامل معناهای سیاسی و اجتماعی‌اند که می‌توانند نظم موجود را تقویت یا به چالش بکشند (Weedon, 2006: 324-326; Baxter, 2016: 39-41).

زندگی روزمره همچنین به عنوان صحنه‌ای برای مقاومت و تحول اجتماعی عمل می‌کند. در این راستا، پساختارگرایی بر نقش گفتمان و کنش‌های خرد در مقابله با قدرت تأکید دارد. این مقاومت‌ها نه لزوماً به صورت انقلاب‌های بزرگ، بلکه در اشکال خرد و روزمره‌ای چون زبان‌های غیررسمی، سبک‌های پوشش، یا استفاده از فضاهای دیجیتال برای بازتعریف هویت‌ها و ارزش‌ها ظاهر می‌شوند. به عنوان نمونه، شبکه‌های اجتماعی در عصر کنونی، ابزاری برای بیان مقاومت‌های گفتمانی و خلق معانی جدید شده‌اند. این مقاومت‌های روزمره، اگرچه در ظاهر کوچک و پراکنده به نظر می‌رسند، اما در مجموع می‌توانند زمینه‌ساز تحول در روابط قدرت و ساختارهای اجتماعی شوند. پساختارگرایان همچنین زندگی روزمره را عرصه‌ای برای به چالش کشیدن ذات‌گرایی‌های سنتی در مورد هویت می‌دانند. هویت‌ها در این دیدگاه، به جای مفاهیمی ثابت و پیشینی، محصول فرایندهای گفتمانی و اجتماعی‌اند که در زندگی روزمره شکل می‌گیرند. برای مثال، هویت جنسیتی یا فرهنگی در بستر تعاملات روزمره بازتعریف می‌شود و از چارچوب‌های ازپیش‌تعیین‌شده فراتر می‌رود. بنابراین، زندگی در عصر پساختارگراییانه به فضایی برای تأمل، چالش، و امکان خلق اشکال نوین زیست تبدیل شده است. این نگرش، اهمیت تحلیل انتقادی زندگی روزمره را برجسته می‌کند، چراکه از منظر پساختارگرایان، تغییرات بزرگ اجتماعی از دل همین فرایندهای کوچک و جزئی پدید می‌آیند.

جدول ۱-۱. مولفه‌ها، شاخص‌ها و رویکردهای فهم پساختارگراییانه زندگی روزمره

مولفه‌ها	شاخص‌ها	رویکردها
قدرت و مقاومت	قدرت غیرمتمرکز و منتشر - بازتولید قدرت از طریق گفتمان‌ها و هنجارها - مقاومت‌های خرد و محلی	تحلیل نحوه اعمال قدرت در زندگی روزمره - شناسایی راهبردهای مقاومت فردی و جمعی در برابر گفتمان‌های مسلط
گفتمان و معنا	زبان به عنوان سازنده واقعی نسبی بودن معانی و مفاهیم	تحلیل گفتمان‌های غالب و نحوه تأثیر آن‌ها بر هنجارهای روزمره شناسایی تغییرات معنایی در متن‌های اجتماعی

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	رویکردها
	گفتمان‌های متعارض در تعاملات اجتماعی	
هویت و سوژگی	هویت‌های چندگانه و متکثر هویت به‌عنوان سازه‌ای گفتمانی تغییرپذیری و سیالیت هویت‌ها	بررسی بازتعریف هویت‌ها در تعاملات روزمره تحلیل فرایندهای گفتمانی در شکل‌دهی به سوژگی و عاملیت
زندگی روزمره به‌عنوان عرصه اجتماعی	تلفیق فضای عمومی و خصوصی تنش‌های میان ساختار و کنش تعاملات خرد به‌عنوان محل بازتولید فرهنگ	مطالعه فضاهای اجتماعی برای کشف تعاملات قدرت و هویت تحلیل نحوه تلفیق یا تقابل فضای عمومی و خصوصی
نسبیت و عدم قطعیت	رد حقیقت‌های مطلق تأکید بر زمینه‌مندی معنایی پذیرش تنوع فرهنگی و معرفتی	بررسی چگونگی شکل‌گیری معنا در زمینه‌های مختلف اجتماعی و تاریخی تحلیل چالش‌های ناشی از تنوع و تفاوت‌ها
فناوری و دیجیتال	گسترش فضای مجازی و تعاملات دیجیتال دگرگونی در الگوهای ارتباطی خلق فضاهای جدید برای مقاومت	مطالعه تأثیر فناوری بر بازتولید قدرت و معنا شناسایی فرصت‌های مقاومت و تغییر در فضاهای دیجیتال

(منبع: نویسندگان)

۴. جهان متکثر و روابط بین‌الذهانی

در جوامع متکثر، هیچ حقیقت یگانه‌ای بر زندگی اجتماعی حاکم نیست. به‌جای آن، گفتمان‌ها و هویت‌های گوناگونی در تعاملات روزمره مردم یعنی ساحت بیناذهنیت شکل می‌گیرند و به‌صورت مداوم بازتعریف می‌شوند. روابط بین‌الذهانی، به معنای ارتباطاتی که میان افراد و گروه‌های مختلف در بسترهای متنوع اجتماعی شکل می‌گیرند، یکی از ابزارهای کلیدی برای برقراری تفاهم، خلق معنا، و تغییر گفتمان‌های غالب است. در این چارچوب، زبان اجتماعی به‌عنوان وسیله‌ای برای ارتباط و بازسازی گفتمان‌های موجود نقش‌آفرینی می‌کند. بیناذهنیت (intersubjectivity) به فرآیند تعامل میان سوژه‌ها اشاره دارد که در آن معانی، ارزش‌ها و هویت‌ها نه تنها به‌طور فردی بلکه به‌طور جمعی ساخته و بازتعریف می‌شوند. این فرآیند بر اساس گفتمان‌ها، روابط اجتماعی و تاریخی شکل می‌گیرد و به‌طور دائم در حال تغییر است. شکل‌گیری بیناذهنیت ابتدا از طریق تعاملات اجتماعی و گفتمانی میان سوژه‌ها صورت می‌گیرد که در آن مفاهیم و ارزش‌ها به‌طور مداوم بازتعریف می‌شوند (حقیقت، ۱۴۰۰: ۴۹۹-۴۹۸). این فرآیند نه تنها به درک مشترک از واقعیت‌ها و روابط اجتماعی منجر می‌شود بلکه به سوژه‌ها این امکان را می‌دهد که قدرت و روابط سلطه را شناسایی و به‌طور جمعی به چالش بکشند و مسیرها و مجراهایی

تازه برای زیستن یا همان زندگی روزمره بیابند. برای اینکه این فرآیند تبدیل به یک امر اجتماعی تازه شود، سوژه‌ها باید از طریق مشارکت جمعی، چالش با ساختارهای قدرت، خلق گفتمان‌های جدید و سازماندهی اجتماعی به تغییرات اجتماعی و سیاسی دست یابند. این فرآیند می‌تواند به تحول اجتماعی منجر شود که در آن روابط قدرت تغییر کرده و فضاهایی برای آزادی، عدالت و برابری ایجاد می‌شود (Anderson, 1993: 205-206; Williams, 2014: 56-57).

در عصر پس‌اساختارگرا، مفاهیم اجتماعی و سیاسی از طریق فرآیندهای بیناذهنتی شکل می‌گیرند و در تعاملات اجتماعی و قدرت بازتعریف می‌شوند. این فرآیند، نه تنها به تعاملات فردی بلکه به خلق واقعیت‌های اجتماعی و سیاسی جدید اشاره دارد. به‌طور خاص، هیچ امر اجتماعی یا سیاسی از پیش تعیین شده یا ثابت وجود ندارد و این مفاهیم از طریق گفتمان‌ها و روابط اجتماعی در لحظات خاص تاریخی ساخته می‌شوند. این گفتمان‌ها و تفاهم‌ها در لحظاتی مانند انقلاب‌ها و جنبش‌های اجتماعی می‌توانند نقطه شروعی برای بازسازی نظم اجتماعی و سیاسی باشند. در چنین لحظاتی، افراد و گروه‌ها می‌توانند مفاهیم جدیدی از عدالت، آزادی و قدرت ایجاد کنند که به‌طور جمعی و دموکراتیک شکل می‌گیرند (Benozzo, 2018: 95; Poster, 2019: 103-106). این فرآیند بیناذهنتی می‌تواند به‌عنوان لحظه تاسیس (Moment of Foundation) برای امر اجتماعی و سیاسی عمل کند، جایی که افراد درک مشترکی از مفاهیم پیدا کرده و به بازتعریف آن‌ها می‌پردازند. این تغییرات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی معمولاً از پایین و از طریق گفت‌وگوهای جمعی و توافقات میان گروه‌ها و افراد رخ می‌دهند. در جوامعی که ساختارهای قدرت از طریق گفتمان‌های غالب شکل گرفته‌اند، فرآیندهای بیناذهنتی می‌توانند به ظهور گفتمان‌های مقاومت و تغییر اجتماعی منجر شوند. تغییرات در زندگی روزمره، به‌ویژه تحت تأثیر تحولات اقتصادی، سیاسی یا فناورانه، می‌توانند به دگرگونی‌های عمده در فرهنگ‌ها و هویت‌ها منجر شوند. ظهور فناوری‌های نوین و فضاهای دیجیتال باعث تغییرات چشمگیری در شیوه‌های ارتباطی و تعاملات فرهنگی شده است (شیرودی و همتی، ۱۳۹۹: ۹۹-۱۰۱؛ طهماسبی و مرکبی، ۱۴۰۰: ۲۹۱-۲۹۰؛ تاجیک، ۱۳۹۰: ۴۵-۴۳). این تغییرات می‌توانند باعث تولید و بازتولید فرهنگ‌ها و هویت‌های جدید، به‌ویژه در جوامع در حال تحول اقتصادی یا اجتماعی شوند. همچنین، بدن و فضا به‌عنوان دو عامل مؤثر در شکل‌دهی زندگی روزمره نقش بنیادینی دارند. بدن انسان در فضاهای عمومی،

همچون خیابان‌ها و پارک‌ها، به‌عنوان ابزار ارتباطی و اجتماعی عمل می‌کند و تعاملات میان بدن‌ها باعث ساخت هویت‌های اجتماعی و تولید معنا در زندگی روزمره می‌شود (MacKenzie and Porter, 2017: 530- 532). در این زمینه، بدن‌ها نه تنها بازتاب‌دهنده هویت‌های فردی هستند، بلکه به‌عنوان ابزار قدرتمند برای اعتراض و مقاومت در برابر نظم اجتماعی و سیاسی عمل می‌کنند. ظهور بدن‌مند در عرصه اجتماعی، مانند اعتراضات اجتماعی و جنبش‌های فمینیستی، باعث چالش با قدرت‌های حاکم و تاسیس قدرت از پایین می‌شود. در این نگاه، بدن‌ها به‌عنوان عامل کش‌گر و فضای عمومی به‌عنوان بستر عمل، به بازتعریف ساختارهای قدرت و سیاست از پایین به بالا کمک می‌کنند. بدین ترتیب، بدن و فضا به‌عنوان مکان‌هایی برای بازسازی و تزلزل نظم‌های سیاسی و اجتماعی عمل می‌کنند و به دگرگونی‌های عمده در عرصه اجتماعی و فرهنگی می‌انجامند (Popke, 2003: 299-300; Somerville, 2004: 59-63). برای مثال، در ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷، جامعه با تکثر دیدگاه‌ها و شکاف‌های اجتماعی جدیدی مواجه شد. انقلاب، به‌عنوان یک نقطه عطف تاریخی، ساختارهای قدرت و هنجارهای اجتماعی پیشین را دگرگون کرد. در چنین فضایی، روابط بین‌الذهانی میان گروه‌های مختلف، از جمله نیروهای انقلابی، طبقات اجتماعی، و گروه‌های اقلیت، به عرصه‌ای برای مذاکره و بازتعریف ارزش‌ها و هنجارهای جدید تبدیل شد. وضعیت پس‌اساختارگرایانه جهان و فهم جوامع در این قالب معمولاً به معنای وجود بی‌ثباتی، شکاف‌های اجتماعی، و تعارضات گفتمانی است که از تغییرات ریشه‌ای ناشی می‌شوند. در چنین شرایطی، زبان اجتماعی به ابزاری حیاتی برای بازسازی انسجام اجتماعی و تعریف مجدد هنجارها بدل می‌شود. این زبان اجتماعی، که از تعاملات روزمره و گفتمان‌های عمومی شکل می‌گیرد، می‌تواند زمینه‌ساز تغییر وضعیت موجود به یک وضعیت جدید باشد که به نوعی لحظه تاسیس برای ظهور امر اجتماعی و تغییر نظام حقیقت امر سیاسی است. برای نمونه، در اوایل انقلاب ۱۳۵۷ در ایران، زبان اجتماعی ایران تحت تأثیر ارزش‌های انقلابی و دینی که حوزه قدرت شکل داده بود مفصل‌بندی گردید. این زبان، ابتدا برای تثبیت ایدئولوژی و ارزش‌های انقلابی و تقویت این هنجار به کار گرفته شد، اما با تحول در حوزه اجتماع، افزایش آگاهی‌های فردی - جمعی، رشد شهرنشینی، گسترده‌شدن طبقه متوسط شهری، افزایش میزان تحصیلات آکادمیک در میان جامعه، رشد منطق‌های فردی در حوزه اقتصاد، زبان اجتماعی بازتفسیر و تغییر پیدا کرد و ارزش‌هایی جدید را مطرح کردند. استفاده از رسانه‌های سنتی و مدرن، همچون شعر، ادبیات، و بعدها

شبکه‌های اجتماعی، به جامعه این امکان را داد تا در خلق زبان اجتماعی جدید مشارکت کنند و هویت‌های متنوع خود را در گفتمان‌هایی جدید بازتاب دهند.

۵. زبان در جهان متکثر؛ از قدرت تغییر حقیقت تا فرو - ریزی امور مسلط

همانطور که در بخش قبلی ذکر شد یکی از حوزه‌های تغییر و تحول در زندگی روزمره ساحت بیناذهنیت است که درک مشترکی میان جامعه و سوژه‌ها جهت تغییر وضعیت شکل می‌گیرد. حال دومین ابزار زبان است. زبان، به عنوان اصلی‌ترین ابزار تولید معنا، هرگز ثابت و قطعی نیست، بلکه همواره در یک فرآیند پویا از تعویق، تفاوت، و تفسیر شکل می‌گیرد. ژاک دریدا با مفهوم تعویق به ما نشان می‌دهد که معنا نه تنها در لحظه حاضر به طور کامل محقق نمی‌شود، بلکه به طور مستمر به آینده‌ای نامعلوم موکول می‌گردد و در شبکه‌ای از تفاوت‌ها و ارجاعات زبانی ساخته می‌شود. این امر نشان‌دهنده این است که زبان نه تنها بستری برای برقراری ارتباط، بلکه میدان تعامل و منازعه‌ای است که در آن معانی جدید خلق و بازتعریف می‌شوند. در جهان متکثر، این ویژگی زبان اهمیت ویژه‌ای پیدا می‌کند، چرا که مرزهای زبانی، فرهنگی، و سیاسی دائماً در حال تغییر و بازتعریف هستند. این نگرش امکان تحلیل دقیق‌تر از ساختارهای گفتمانی، نحوه بازتولید قدرت، و همچنین سازوکارهای مقاومت در برابر نظم مسلط را فراهم می‌کند. زبان به مثابه ابزاری که در آن معنا به طور هم‌زمان تولید و به چالش کشیده می‌شود، تبدیل به صحنه‌ای می‌شود که در آن مفاهیم مسلط از نو تفسیر شده و گفتمان‌های بدیل شکل می‌گیرند. بنابراین، زبان نه صرفاً ابزار بیان واقعیت، بلکه زمینه‌ای است که در آن قدرت و مقاومت در برابر نظم موجود در پیوندی دیالکتیکی هستند و می‌تواند به تقابل با حقیقت‌های مسلط برخیزد. به عبارت دیگر با مهم شدن امروزه در جهان متکثر زبان ابزاری بسیار مهم برای تغییر است و در تحول اجتماعی جوامع نقشش پررنگی ایفا می‌کند. به مانند گذشته این تحول سخت و مبتنی بر رابطه با قدرت نیست بلکه سوژه‌ها به واسطه زبان صاحب سخن شده‌اند و هویتی جدید برای خود تعریف کرده‌اند که اساساً این بازگشودگی زبانی باعث ظهور "زبان اجتماعی" جدید برای بازتعریف «من - ما کیستیم» شده و از مجرای آن مقاومت در برابر نظم‌های مسلط هم رخ داده است (ملپس و ویک، ۱۳۹۷: ۲۳-۲۲).

حقیقت همواره در چارچوب رژیم‌های قدرت و گفتمان‌های غالب شکل می‌گیرد. این رژیم‌ها از طریق فرایندهایی چون تنظیم نهادهای آموزشی، تولید دانش علمی و کنترل

رسانه‌ها شکل می‌گیرند و بازتولید می‌شوند. به عنوان مثال، در یک جامعه خاص ممکن است نظام آموزشی تاریخ را از منظر گفتمان مسلط سیاسی تدریس کند، یا رسانه‌ها از طریق انتخاب و تأکید بر اخبار خاص، روایت‌های حقیقت مورد نظر قدرت را تقویت کنند. بنابراین، شکل‌گیری حقیقت محصول شبکه‌ای از روابط قدرت است که به‌طور پویا به چالش کشیده شده و بازتعریف می‌شود. میشل فوکو در تحلیل خود از "رژیم حقیقت" نشان می‌دهد که آنچه به عنوان حقیقت پذیرفته می‌شود، نتیجه‌ی فرآیندهای قدرت و کنترل گفتمانی است. در جهان متکثر، رژیم‌های مختلف حقیقت با یکدیگر در تضاد هستند و این تضادها فرصت‌هایی برای نقد و بازتعریف نظم‌های اجتماعی فراهم می‌آورند. به عبارت دیگر، تکثر به منزله فضایی برای به چالش کشیدن هژمونی‌های قدرت عمل می‌کند و امکان ظهور مقاومت‌های گفتمانی جدید را فراهم می‌کند (کنی، ۱۴۰۰: ۲۴۳-۲۴۰). جنبش‌های اجتماعی مانند جنبش‌های ضد استعماری یا جنبش‌های حقوق زنان با نقد اتوریته‌های مستقر و ارائه روایت‌های بدیل، توانسته‌اند فضاهای جدیدی برای تعامل و بازاندیشی در سیاست ایجاد کنند. این جنبش‌ها با تأکید بر تکثر و بازآفرینی مفاهیم قدرت، هویت و عدالت، نشان‌دهنده امکان‌پذیری مقاومت در برابر سلطه‌گری و خلق ساختارهای اجتماعی نوین هستند. این رهیافت با رد هرگونه بنیان متافیزیکی یا هویتی برای اتوریته، آن را به مثابه پدیده‌ای سیال و وابسته به زمینه‌های تاریخی، فرهنگی و اجتماعی تحلیل می‌کند. چنین نگرشی امکان بازاندیشی در مورد ماهیت سیاست، دموکراسی و مقاومت را فراهم می‌آورد. به ویژه در عصر جهانی‌شدن و تنوع فرهنگی، نقد اتوریته‌های مسلط و تلاش برای بازآفرینی سیاست به معنای خلق فضاهای بیناذهنی مشترک و رهایی‌بخش است (Belsey, 2002b: 78; Belsey, 1994: 41).

زبان نه صرفاً ابزاری برای انتقال معنا یا بازنمایی واقعیت، بلکه ساختاری بنیادین در تولید و تحول حقیقت تلقی می‌شود. این دیدگاه بر آن است که زبان با ایجاد چارچوب‌های گفتمانی، نه تنها امکان درک ما از واقعیت را شکل می‌دهد، بلکه حقیقت را نیز بر اساس تعاملات زبانی و تغییرات اجتماعی بازتعریف می‌کند. برای نمونه، مفاهیمی مانند "عدالت" و "آزادی" در گفتمان‌های مختلف، معانی متفاوتی به خود می‌گیرند. عدالت در گفتمان لیبرالی به معنای برابری فرصت‌ها و حقوق فردی است، در حالی که در گفتمان‌های مارکسیستی، تأکید بر برابری اقتصادی و رفع نابرابری‌های طبقاتی دارد. به همین ترتیب، آزادی در گفتمان‌های نئولیبرال به حداقل مداخله دولت و افزایش انتخاب‌های فردی اشاره

زندگی روزمره به مثابه لحظه‌ای برای چیزی شدن ... (احسان مزدخواه و دیگران) ۴۹۳

می‌کند، اما در گفتمان‌های پسااستعماری، معنای رهایی از سلطه فرهنگی و سیاسی به خود می‌گیرد. این نگاه، که در آثار متفکرانی چون ژاک دریدا، رولان بارت و میشل فوکو برجسته است، بر نقش زبان در ایجاد و محدود کردن حقیقت تأکید می‌کند. حقیقت نه مفهومی مطلق و مستقل، بلکه پدیده‌ای متغیر و وابسته به تعاملات گفتمانی - زبانی و سازوکارهای قدرت-دانش است (ملپس و ویک، ۱۳۹۷: ۹۲-۹۵؛ Barthes, 1990b: 80-81).

ژاک دریدا، با معرفی مفهوم شالوده‌شکنی، بر این باور است که معنا در زبان همواره در حالت تعویق و تأخر قرار دارد؛ به این معنا که معنا هرگز ثابت یا قطعی نیست و در فرآیندی پویا و بازاندیشانه تولید می‌شود. این رویکرد در تحلیل متون و گفتمان‌ها به کار می‌رود، به ویژه برای آشکارسازی تناقض‌ها و لایه‌های پنهان معنا. برای نمونه، در تحلیل متون ادبی، شالوده‌شکنی نشان می‌دهد که کلمات و عبارات به ظاهر ساده ممکن است لایه‌های معنایی متعددی داشته باشند که نظم معنایی تثبیت شده را به چالش می‌کشند. این فرآیند بازتفسیر مداوم، امکان بازاندیشی در مفاهیم و گفتمان‌های تثبیت شده را فراهم می‌کند و نظم‌های قدرت را نیز متزلزل می‌سازد. زبان، در این چارچوب، ابزاری نه فقط برای بازنمایی بلکه برای مقاومت در برابر نظم‌های تثبیت شده و ایجاد تغییرات اجتماعی و سیاسی است. قدرت زبان در تولید معانی جدید و تخریب ساختارهای معنایی قدیمی، آن را به ابزاری کلیدی برای تحولات اجتماعی تبدیل کرده است (Derrida, 2002: 99; Belsey, 1991: 10-13; Agger, 1998: 32-34). به عنوان مثال، در جنبش‌های حقوق مدنی دهه ۱۹۶۰ در ایالات متحده، اصطلاحاتی نظیر "حقوق برابر" و "آزادی مدنی" به بازتعریف گفتمان عدالت و برابری کمک کردند. همچنین، در انقلاب‌های عربی دهه ۲۰۱۰، شعارهایی مانند الشعب يريد إسقاط النظام (ملت، سقوط رژیم را می‌خواهد) توانستند نظم‌های گفتمانی قدرت را به چالش کشیده و تغییرات سیاسی را تسریع کنند. این چنین شعارهایی بیان‌کننده فرو ریزی امور مسلط مانند دولت / لویاتان در ذهنیت اجتماعی سوژه و خلق یک زبان اجتماعی برای تغییر وضعیت موجود بوده که بر جامعه و حوزه امراجتماعی حاکم شده است. به‌طور کلی، زبان به‌طور مستقیم در شکل‌دهی به ایده‌ها و نهادهای قدرت دخیل است. قدرت در گفتمان‌ها و زبان‌های رسمی تجلی پیدا می‌کند و از طریق زبان، اشکال مختلف حکومت و سلطه توجیه می‌شود. پسااستعمارگرایان تأکید دارند که زبان همیشه در حالت سیال و پرتناقض است. هر گفتمان می‌تواند به گفتمان‌های دیگری تبدیل شود که قدرت‌ها و مفاهیم مسلط را به چالش بکشد. این فرایند می‌تواند منجر به فروپاشی یا تزلزل نهادهایی

مانند دولت شود، چرا که زبان به عنوان ابزاری برای ساخت و بازسازی حقیقت، می‌تواند هژمونی موجود را به چالش کشیده و زمینه‌ساز بازتعریف قدرت و نظام‌های اجتماعی گردد (حقیقی، ۱۳۹۶: ۲۵۲-۲۵۰). اساساً فهم جهان و زبان اجتماعی بدین صورت است که نسبت به بنیادهای قطعی مانند «حقیقت» و «ارزش» بدینی وجود دارد، بنابراین با فاصله گرفتن از موضع آرمانی «من اندیشنده»، حقیقت به مثابه امری که «از پیش موجود» است درک نمی‌شود بلکه این حقیقت به واسطه بازی‌ها و تمایزات زبانی، تعاریفی جدید از انسان، جهان، حقیقت، زندگی روزمره و زیستن ارائه می‌کند و دیگر حقیقت امری از بالا نیست بلکه این حقیقت‌های در جهان کنونی از پایین ساخته و پرداخته می‌شوند و به اندراج یک ایده اعلای سرمشق نو می‌پردازن (تاجیک، ۱۳۹۰: ۱۲۰). د. ایده اعلای سرمشق یا حقیقت از پایین یعنی:

مواضعی بنیادین در باب ناکامی‌ها، سرخوردگی‌ها، محدودیت‌ها، رنج‌ها و دردها و تلاش برای گذار از آن‌ها؛

خلق چشم‌اندازهایی نو در ارتباط با حقیقت، معنا، روش‌های بهتر زیستن و نحوه حصول به آن؛

مشخص‌سازی بایدها و نبایدهای فردی و اجتماعی در زندگی روزمره؛

ارائه تصاویر امیدبخش از آینده و زیستن (ستاری، ۱۴۰۱: ۹۸-۹۶)

در ایده اعلای سرمشق امکان دارد زبان یک الگوی زیستی ایدئال را که سابقاً بر جامعه تحمیل شده بود را (یعنی باورهای استعلایی به زندگی) به حاشیه ببرد و به تبع ایده تغییر زیستن یا زندگی روزمره را از فضای استعلایی به فضایی این‌جهانی برساند که به نوعی عرفی‌سازی زیستن در پرتو بازی تمایز و تضاد زبانی و فرو - ریزی امور از پیش موجود و مسلط است. درک انسان از اوصاف یک وضعیت زیستن بهتر از خلال بازی‌ها و منازعات زبانی که تحت تاثیر ایده اعلای سرمشق است ساخته می‌شود. این مسئله خود می‌تواند زایشگر و آفریننده صور ذهنی زیستی خاص در هر جامعه باشد و نظم مورد قبول خود را تاسیس کند که به نوعی در این حالت زبان تحت عنوان لحظه تاسیس است؛ یعنی تاسیس معانی جدید از حقیقت، زیستن و امور اجتماعی و امور سیاسی که دیگر دارای روایتی از بالا نیست بلکه روایت‌های آن از پایین به صدا درآمده که خود به نوعی لحظه فریاد سیاست زندگی یا زندگی روزمره است (Edkins, 2007: 101-102; Dillet, 2017: 520).

۱.۵ زندگی روزمره به مثابه عرصه‌ای برای بازنمایی رنج اجتماعی

زندگی روزمره به عنوان فضای متکثر و پویا، فضایی است که در آن هویت‌ها و تجارب مختلف، به‌ویژه در مواجهه با نظم‌های هژمونیک، خود را نشان می‌دهند. این تنوع و تکثر نه تنها با واقعیت‌های متعارف در تضاد است، بلکه نوعی شکاف در نظم مسلط ایجاد می‌کند که می‌تواند عرصه‌ای برای بازنمایی رنج اجتماعی باشد. رنج اجتماعی در این فضا اغلب به‌طور غیرمستقیم و از خلال زبان‌ها، رفتارها، مناسبات و حتی فضای شهری و محیط‌های روزمره بازنمایی می‌شود. این بازنمایی ممکن است از طریق زبان‌های حاشیه‌ای، کنش‌های غیررسمی، روایت‌های فراموش‌شده یا حاشیه‌ای و نافرمانی‌های کوچک در برابر ساختارهای قدرت صورت گیرد. برای مثال، کنش‌های کوچک مقاومت، همچون انتخاب‌های روزمره در لباس پوشیدن، سبک زندگی، یا حتی انتخاب‌های ناپایدار در کار و روابط اجتماعی می‌تواند به عنوان نوعی کنشگری علیه نظم مسلط دیده شود. زندگی روزمره می‌تواند به عنوان یک فضای مقاومتی عمل کند که در آن افراد و گروه‌ها می‌توانند به صورت غیرمستقیم، از طریق زبان و رفتارهای خود، سلطه و نظم مسلط را به چالش بکشند. در این شرایط، رنج اجتماعی نه تنها به عنوان یک وضعیت اجتماعی دردناک، بلکه به عنوان یک کد و نشانه در سطح روزمره بازنمایی می‌شود که می‌تواند راهی برای ایجاد تغییرات رادیکال در سطح جامعه باشد (میری، ۱۳۹۸: ۴۰-۳۷؛ میری، ۱۴۰۲: ۱۰۵-۱۰۰). برای مثال در جامعه پس‌انقلابی ایران، زندگی روزمره به عنوان عرصه‌ای از مقاومت در برابر نظم مسلط دولتی یا هنجارهای اجتماعی قابل تحلیل است پس از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، نظم مسلط در ایران از طریق سیاست‌های حاکمیتی و دینی - ایدئولوژیک تحکیم پیدا کرده و بر بسیاری از جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی اثرگذار بوده است. در این فضا، زندگی روزمره می‌تواند به عنوان عرصه‌ای برای مقاومت و نمایش بخشی از رنج اجتماعی جامعه باشد. به طور مثال، چالش‌های زنان در برابر مسئله پوشش که از سال ۱۴۰۱ در ایران عینیت خیابانی پیدا کرد نمونه‌ای از این نمایش است. این نوع انتخاب‌های روزمره نه تنها در ابعاد ظاهری بلکه در ابعاد نمادین و معنایی زندگی روزمره، نوعی بازنمایی از رنج اجتماعی و بازتولید زبان اجتماعی است.

از دیگر عرصه‌ها حوزه، زبان و طنز سیاسی در فضای عمومی یا آنلاین به عنوان عرصه‌ای از مقاومت در برابر نظم مسلط بازنمایی می‌شود. در فضای مجازی، کاربران ایرانی با استفاده از زبان و طنز، به‌ویژه در قالب میم‌ها یا داستان‌های کوتاه، قادر به به چالش

کشیدن سیاست‌های رسمی هستند. این نوع بازنمایی رنج اجتماعی در قالب طنز و زبان‌های حاشیه‌ای، به‌ویژه در مقابل نظارت‌های اجتماعی، یکی از نمونه‌های مقاومت است که در آن، مردم بدون درگیر شدن در مقاومت‌های آشکار، از طریق زبان و کنش‌های روزمره به مقاومت و خلق یک کنش می‌پردازند. این موارد نشان‌دهنده نوعی مقاومت و بازنمایی رنج اجتماعی در عرصه‌های کوچک اما پرمحتوا است که در نهایت می‌تواند به یک تغییر اجتماعی وسیع‌تر منجر شود. در واقع، این کنش‌ها در زندگی روزمره، نمایانگر رنج‌های فردی و اجتماعی‌اند که از درون، نظم‌های مسلط را به‌طور غیرمستقیم به چالش کشیده می‌شوند. در جامعه پساانقلابی ایران، زبان و طنز سیاسی به‌عنوان ابزارهایی برای مقاومت و بازنمایی رنج اجتماعی در برابر نظم مسلط مورد استفاده قرار گرفته‌اند. یکی از نمونه‌های بارز این پدیده، نشریه هفتگی «گل آقا» است که در سال ۱۳۶۹ توسط کیومرث صابری (گل آقا) تأسیس شد. این نشریه با ترکیب طنز و انتقاد اجتماعی، به نقد سیاست‌ها و نهادهای حاکم می‌پرداخت و فضایی برای ابراز نارضایتی‌های عمومی فراهم می‌کرد.

«گل آقا» با استفاده از زبان ساده و طنزآمیز، مسائل پیچیده اجتماعی و سیاسی را به مخاطبان منتقل می‌کرد و به‌عنوان یک رسانه مستقل، نقش مهمی در آگاهی‌بخشی و نقد قدرت ایفا می‌کرد. این نشریه با انتشار کاریکاتورها، داستان‌های کوتاه و مقالات طنز، به‌ویژه در دوره‌هایی که سانسور و محدودیت‌های رسانه‌ای افزایش می‌یافت، به‌عنوان یک کانال ارتباطی برای مردم عمل می‌کرد. همچنین، در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، کاربران ایرانی با استفاده از زبان و طنز، به نقد و تمسخر سیاست‌ها و شخصیت‌های سیاسی می‌پردازند. این نوع طنز، با استفاده از میم‌ها، ویدئوهای کوتاه و پست‌های انتقادی، به‌عنوان ابزاری برای ابراز نارضایتی و مقاومت در برابر نظم مسلط عمل می‌کند. به‌عنوان مثال، در جشن تولد سه‌سالگی برنامه طنز «دکتر سلام»، که توسط خبرگزاری دانشجوی تولید می‌شود، به تمسخر دولت حسن روحانی و سیاست‌های آن پرداخته شد. در این برنامه، با استفاده از طنز و کنایه، به نقد عملکرد دولت و شخصیت‌های سیاسی مرتبط با آن پرداختند. این نمونه‌ها نشان‌دهنده استفاده از زبان و طنز به‌عنوان ابزارهایی برای مقاومت و بازنمایی رنج اجتماعی در برابر نظم مسلط در جامعه پساانقلابی ایران است.

۶. زندگی روزمره (سیاست زندگی) و ظهور سیاست میل؛ لحظه‌ای برای چیزی شدن و کسی شدن

با پایان یافتن قرن بیستم و آغاز قرن جدید، امراجتماعی و مطالبات جوامع از ریخت و حالت رهایی طلبانه - جمعی خارج، و در شکل و فرم فردی - خرد بازتولید شد که در ادبیات غربی و گفتمان پسااختارگرایی تحت عنوان سیاست زندگی رخ نمود. این سیاست در قالب‌هایی چون شکوفایی خود و یا فردیت، بازیابی خویشتن در یک جهان متکثر به عرصه آمد و به نوعی در این وضعیت رابطه میان امراجتماعی و امرسیاسی چرخش جدی پیدا کرد. به عبارت دیگر، فراروایت‌ها فرو ریخت؛ زیستن سوژه در جهان و اجتماع‌اش در چارچوب فردی و خارج از ساختارهای تعیین‌بخش مستقر و مسلط سیاسی سر برآوردند؛ کارناوال‌های عظیم و گفتگومندی جایگزین یکپارچگی و یکدستی شدند و اساساً به باور باختین لحظه کروئوتپ یعنی تلاقی زمان (عصر تکرر و جدید) و مکان (جوامع تحول‌یافته و مردمانش) شروع به داستان‌پردازی‌های جدید برای زیستن را فریاد زدند.

از طرفی قطعیت‌ها، حقیقت‌های ثابت و گستاخی‌های ایدئولوژیک با شک‌گرایی، سیالیت، به پرسش‌گیری توسط سوژه‌های تحول‌یافته و تحول‌خواه، فضای ادراکی جدیدی را خلق کرده و افق‌های تازه‌ای برای مقابله به هژمونی و سلطه امرسیاسی پدیدار گشته است؛ به همین منظور سیاست زندگی یا همان زندگی روزمره رادیکال متولد شد. سیاست زندگی و زندگی روزمره متاخر، باعث تغییر ماهیت و مفهوم سیاست شد و شکل جدیدی از کنش سیاسی، امرشخصی، امرجمعی، اقتصاد، اجتماع و فرهنگ را به ارمغان آورده که این تغییرات در سه سطح کنشگر، ارزش و رفتار قابل بررسی است. در سطح کنشگر، جهت‌گیری‌ها معطوف به خوداظهاری یا خود بیانگری (اکسپرسیونیسم) است؛ در ساحت ارزشی، کثرت ناهمگون ارزش‌های فرهنگی مطرح شد و در سطح رفتار هم، رفتارهای غیررسمی، خارج از چارچوب‌های تعیین‌بخش و سازگاری با تجلیات جهانی شدن بروز و ظهور یافته است. به همین منظور، سیاست زندگی که همان زندگی روزمره است از تحقق خویشتن می‌آغازد و حول پاسخ به این پرسش بنیادین که «چگونه باید زندگی کنیم» می‌چرخد و به نوعی امرسیاسی یا همان نظم مسلط و مستقر را به چالش می‌کشد تا از مجرای چنین پرسشی به ابداع یک امراجتماعی نویناد هم پردازد.

این چرخش پارادایمی با درکی جدید از امرسیاسی همراه است؛ به گونه‌ای که از یک چشم‌انداز شخصی شده به قدرت و امرسیاسی نگاه می‌کند؛ ایدئولوژی‌ها و ساختارها

پیشینی را به کنار گذارده و به دنبال خلق الگوها و مدل‌های پسینی که فردیت و این جهانی زیستن را فریاد می‌زند، بودند. در این وضعیت به دلیل شکسته‌شدن ساختارهای سلسله‌مراتبی، روابط دوستی مطرح می‌شود که دیگر در چارچوب الگوهای تبعیت‌گرا نیست زیرا سوژه خود را بی‌واسطه با سیاست پیوند می‌زند و به نوعی به دنبال دستیابی به شادمانی و رضایت که بُعد اروتیک زندگی روزمره است را اولویت امرسیاسی می‌دانند که باید برای سوژه و جامعه مهیا کند. به‌طورکلی، سوژه در عصر حاضر ابتدا با خودآفرینی (جامعه) و رهایی آن از تعینات سنتی، دورانی جدید را برای امراجتماعی یا همان ایده "جامعه چگونه باید جامعه شود" و خودآفرینی فردی آغاز می‌کند که هدف این راهبرد افزایش کیفیت زیستن است. چنین ایده‌ای بر این اصل استوار بوده که هیچ ارزش و باور استعلایی و ماورایی بر زندگی استوار نیست و صرفاً آزادی و پویایی فرد بالاترین ارزش محسوب می‌شود که نهایتاً به بیداری سوژه انسانی می‌انجامد؛ این بیداری یعنی کردارهای شخصی در کنترل زندگی، پول، فضا، تجربه و بدن است (بک، ۱۳۹۷: ۶۵؛ منصوری مطلق و دیگران، ۱۴۰۳: ۱۲۹-۱۲۷). رشد سیاست میل در جامعه یکی از ویژگی‌ها و شاخص‌های زندگی روزمره در عصر کنونی است؛ عصری که زیستن، بدن‌مندی یا تنانگی سوژه، انتخاب‌ها، مطالبات، خواسته‌ها و هر آن چیزی که به «بودن در جهان» منجر می‌شود را مدنظر دارند و او درصدد بازتعریف امراجتماعی از پایین، برساخت حقیقتی دیگر برای زندگی خود است. اساساً در این وضعیت «حیات بدن‌مند» نوعی از منازعه میان امرسیاسی و امراجتماعی را بازنمایی می‌کند؛ به‌طوری که زندگی روزمره به نقد مفاهیم قدرت و گزاره‌های امرسیاسی از بالا می‌پردازد و خود در تلاش برای تاسیس سیاست می‌باشد که این مهم با اجراگری‌های خیابانی، تجمعات، به یادآوری بدن‌های فراموش‌شده، جنگیدن علیه توزیع‌های ناهموار سیاسی - اقتصادی و... به نمایش در می‌آید و به نوعی امر مرئی‌شده زندگی که توسط امرسیاسی نامرئی شده بودند مجدداً مرئی و ظهور می‌کنند.

در یک چنین وضعیتی آزادی سوژه به تنهایی به وجود نمی‌آید بلکه در رابطه میان افراد به منظور برملاسازی یک حقیقت واحد اتفاق می‌افتد و اینکه در این زمانه سوژه و فرد دیگر در قالب تعینات سنتی و محدودکننده تعریف نمی‌شود بلکه او خود را به مثابه یک سوژه آزاد می‌پندارد؛ سوژه‌ای حق انتخاب برای زیستن مورد قبولش را دارد و دیگری نمی‌تواند برای او تعیین کند که چگونه باید زیست کرد؛ به همین دلیل عصر گشوده‌شدن کپسول امیال است یعنی لحظه‌ای برای چیزی شدن و کسی شدن. به بیان دیگر، جوامع

متحول شده با تاکید بر همان روایت‌های پساساختارگرایانه و خلق زبان اجتماعی نیرومند، به اعتبار هیچ امر مقدس و هیچ امر، غایت و چشم‌انداز روشن فردایی، امر این‌جا و اکنونی خود را که همان زندگی روزمره است، به تعویق نمی‌اندازد. سوژه به گسیخته شدن از فضای سنت و ورود به فضای گشوده پسامدرنی به انتخاب زندگی و زیستن می‌پردازد و به دلیل مواجهه با امکانات و آپشن‌های متنوع زندگی، زیستن را که در گذشته تعریف می‌شد نمی‌پذیرد بلکه او می‌خواهد زندگی را مجدداً تعریف کند آن هم به واسطه گزینه‌های متنوع پیش روی خودش و این شرایط یعنی آزادی بدون آن که از ارزش آزادی حرفی به میان آورده باشد که به نوعی یک پتانسیل قدرتمندی برای چیزی شدن - کسی شدن سوژه است که پیشاپیش نمی‌توان او را تعریف و تعیین کرد بلکه خودش به واسطه آزادی (سوژه آزاد) درصدد تعیین زندگی و زیستن می‌باشد که خود نشان‌دهنده مقاومت زندگی روزمره برای تغییر و تحول اجتماعی است.

۱.۶ زندگی روزمره و تکرار سوژگی: عرصه مقاومت و تحول اجتماعی

زندگی روزمره، به عنوان یکی از بنیادی‌ترین ابعاد حیات اجتماعی، صحنه‌ای است که در آن گفتمان‌های مسلط قدرت همواره بازتولید می‌شوند. با این حال، این عرصه ظرفیت‌های قابل توجهی برای ایجاد مقاومت و تغییرات اجتماعی دارد. این نوشتار، از دیدگاه نظریه‌پردازانی همچون میشل فوکو، آنتونیو گرامشی، و پیر بوردیو، به تحلیل این پرسش می‌پردازد که چگونه زندگی روزمره می‌تواند گفتمان‌های مسلط را به چالش بکشد. میشل فوکو قدرت را شبکه‌ای از روابط تعریف می‌کند که در تمامی ابعاد زندگی اجتماعی نفوذ کرده و از طریق فرآیندهای نهادینه‌سازی و عادی‌سازی، گفتمان‌های مسلط را تثبیت می‌کند. در این دیدگاه، زندگی روزمره نه تنها عرصه اعمال این قدرت است، بلکه بستری برای مقاومت‌های جزئی و محلی نیز به شمار می‌رود. برای نمونه، نُرْم‌های جنسیتی یا طبقاتی در تعاملات روزمره بازتولید می‌شوند، اما همزمان، افراد از طریق رفتارهای خلاقانه و ناهماهنگ، می‌توانند این نظم را مختل کنند. میشل دوسرتو در کتاب "اختراع زندگی روزمره" میان دو مفهوم "تاکتیک" و "استراتژی" تمایز قائل می‌شود. استراتژی‌ها ابزارهایی هستند که نهادهای قدرت برای حفظ و بازتولید نظم اجتماعی به کار می‌گیرند. در مقابل، تاکتیک‌ها، کنش‌های خرد و خلاقانه‌ای هستند که افراد برای تغییر و بازتعریف معانی گفتمان‌های مسلط به کار می‌برند. برای مثال، تغییر کاربری ابزارهای دیجیتال یا خلق

فضاهای جمعی جدید، نمونه‌هایی از تاکتیک‌هایی هستند که می‌توانند قدرت را به چالش بکشند.

گفتمان‌های مسلط و قدرت از طریق کسب رضایت عمومی و طبیعی‌سازی ایدئولوژی‌های خود، بر جامعه تسلط می‌یابند. در همین چارچوب گرامشی تأکید دارد که زندگی روزمره می‌تواند محمل شکل‌گیری "ضدهژمونی" باشد. تغییرات در سبک‌های مصرف، جنبش‌های فرهنگی، و تقویت نهادهای مردمی، ابزارهایی هستند که افراد می‌توانند از طریق آنها مقاومت کنند و به تضعیف نظم مسلط و قدرت بپردازند. از دیگر اندیشمندان که اندیشه او در ارتباط با زندگی روزمره است پیر بوردیو می‌باشد. بوردیو مفهوم عادت‌واره (Habitus) را به عنوان ساختارهایی ذهنی و عملی معرفی می‌کند که رفتارهای اجتماعی را شکل داده و بازتولید می‌کنند. عادت‌واره‌ها، اگرچه در ظاهر تغییرناپذیر به نظر می‌رسند، اما در عمل می‌توانند در پاسخ به تحولات اجتماعی یا بهره‌برداری از سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی تغییر کنند. برای نمونه، استفاده از آموزش یا مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی می‌تواند به بازتعریف هنجارها و رفتارهای روزمره منجر شود و بدین ترتیب، گفتمان‌های موجود را متزلزل سازد. زندگی روزمره در عصر حاضر، با ویژگی‌هایی چون جهانی‌شدن، دیجیتال‌شدن، و پویایی‌های فرهنگی، به عرصه‌ای کلیدی برای خلق معانی جدید اجتماعی تبدیل شده است. در این بستر، رسانه‌های دیجیتال و شبکه‌های اجتماعی نقشی محوری در بازنمایی هویت‌ها، تولید محتوا، و بازتعریف هنجارهای اجتماعی دارند. کاربران با مشارکت فعال در این فضاها، گفتمان‌های مسلط را به چالش کشیده و زمینه‌ساز ظهور جنبش‌های اجتماعی دیجیتال و ارزش‌های نوین می‌شوند (عالم و انصافی، ۱۳۹۷: ۷۲-۷۰).

هنر، به‌ویژه در اشکال خیابانی و دیجیتال، با بازنمایی مسائل اجتماعی، به چالش کشیدن گفتمان‌های مسلط، و ارتقای آگاهی اجتماعی، از دیگر ابزارهای تحول در زندگی روزمره است. همچنین، تعاملات روزمره میان افراد، از گفت‌وگوهای ساده تا فعالیت‌های آنلاین، بستری برای تولید گفتمان‌های تازه و خلق همبستگی‌های اجتماعی فراهم می‌آورد. این روندها، با تأکید بر زبان و تعامل اجتماعی، به جایگاه سوژه‌ها در شبکه‌ای از روابط پویا معنا می‌بخشند. زندگی روزمره با ایجاد تنوع و پراکندگی در هویت‌ها و تجربیات، گفتمان‌های مرکزگرا را متزلزل کرده و سوژه‌های متکثری خلق می‌کند که ابزار تحول اجتماعی هستند. بدین ترتیب، زندگی روزمره به نیرویی خلاق و پویا برای مقاومت و تغییر تبدیل شده و معانی جدیدی به حیات اجتماعی و فرهنگی می‌بخشد. زندگی روزمره به عنوان عرصه

زندگی روزمره به مثابه لحظه‌ای برای چیزی شدن ... (احسان مزدخواه و دیگران) ۵۰۱

مقاومت در اکنون، معانی و روایت‌های پیشین را دست‌مایه یک چرخش رنسانسی و "این جهانی" کرده است. به عبارت دیگر، انسان و سوژه در این وضعیت در "معنا" سر می‌کند، معنایی که خود می‌سازد و به درونش می‌خزد و به نوعی مقیم این معنا و روایت از خودش، جهان پیرامونش، قدرت یا همان نظام سیاسی و زندگی روزمره می‌گردد. این معانی جدید که توسط انسان ساخته می‌شود در قالب پس‌اساختارگرایی سنخ دارند، تامل برانگیزند؛ امر بسیط نیستند، تاریخ خودشان را فریاد می‌زنند و به همین دلیل خصلت پارادایمی پیدا می‌کنند تا پذیرای هر چیزی نباشند بلکه گزینش کنند و خود تصمیم‌گیرنده برای یافتن بهترین‌ها باشند نه خصلت‌هایی که از پیش موجودند و بر آن‌ها تحمیل شده است (بدیعی و دیگران، ۱۴۰۱: ۶۲-۶۴؛ Jones, 2013: 23-24).

زندگی روزمره به مثابه امر بینا ذهنیتی که در میانه رویدادگی جهان و طرح افکنی سوژه واقع شده، فرآیندی است که در آن زندگی روزمره و رویدادهای اجتماعی به‌طور متقابل به شکل‌دهی و بازتعریف معانی اجتماعی و هویت‌های فردی و جمعی کمک می‌کنند و سیاست زندگی را فریاد می‌زنند. در این فرآیند، سوژه‌ها و گروه‌ها از طریق تعاملات روزمره و گفت‌وگوهای مشترک، جهان اجتماعی را از نو طرح‌ریزی می‌کنند و در همین حال، هویت‌ها و ساختارهای اجتماعی موجود را مورد پرسش قرار می‌دهند. در این چارچوب، زندگی روزمره نه تنها به عنوان فضای معمولی و عادی دیده نمی‌شود، بلکه به عنوان لحظه‌ای از دگرگونی و تحول در نظر گرفته می‌شود که در آن معناها و روابط اجتماعی به‌طور مداوم در حال بازسازی و چالش با سلطه‌گرایی هستند. اساساً بیناذهنیتی که میان انسان‌ها حاکم است می‌تواند به واقعیت اجتماعی شکل بدهد که این مهم در جامعه و بستر امر اجتماعی ممکن شده و می‌تواند حالاتی اجتماعی و سیاسی داشته باشد. دائماً بخشی از این بیناذهنیت با سخن‌گفتن در باب تغییر و تحول، آرزوهای جدید، آرمان‌های نو، شیوه‌های بهتر زیستن که خود این مسئله بخشی از همان لحظه تاسیس امر سیاسی است که وجهی سیاسی پیدا کرده است. سیاست دیگر در این حالت آن نیست که ایدئولوژی تحکیم نماید بلکه سیاست، بیناذهنیت است؛ یعنی زمانی که ما در گفتگو و زندگی روزمره از تغییر جهان صحبت می‌کنیم. تغییر جهان اگر بخواهد ممکن شود و تحقق یابد نیازمند تغییر در کلیت ساختار جامعه است یعنی تحول در ایدئولوژی، تفکر، قوانین و مقررات. موضع‌گیری‌های قانونی که در بعضی از جوامع ایجاد می‌شود مانند (موضع‌گیری‌هایی در باب بدن، تنانگی، قوانین موجود اجتماعی) این یعنی سخن‌گفتن از تغییر و فعال‌شدن

بینادھنیت اجتماعی که سخن از امکان یک جهان تازه و جدید دارند. نکته بسیار مهم در میانه رویدادگی جهان و طرح‌افکنی سوژه آن است که درجایی سیاست در معنای حکومت از امر اجتماعی و جامعه می‌ترسد و امکان بروز خلاقانه تحولات را نمی‌دهد این نقطه دقیقاً همان جایی است که ساخت معنایی و زبانی ماورای نظم سیاسی شکل می‌گیرد که همان زندگی روزمره و بینادھنیت اجتماعی افراد است. مهمترین گزاره در این حالت آن است که سوژه به این فلسفه قائل است: "جهان را بایستی سفر کرد" حال این سفر می‌تواند پرکتیکال باشد. آنان بیان می‌کنند که انسان یک امکان باز است که دائماً می‌تواند کنشگری کند و آنچه در این فضا در کانون کنش‌های انسان است، ارزش‌های این جهانی انسان است و به نوعی این ارزش که سوژه از آن حرف می‌زند بدن‌مند (Embodied) است. در معنایی پساساختارگرایانه این ارزش‌های دیگر یک الحاقیه اتفاقی نیستند بلکه در فرآیند "شدن انسان" هستند؛ شدنی که به واسطه زیستن در رویدادگی جهان، به دنبال طرح‌افکنی تازه و خلاقانه جهت زیستن خود است.

۷. نتیجه‌گیری

زندگی روزمره، نه تنها یک سلسله رخدادهای تکراری و سطحی نیست، بلکه میدان رویدادی است که در آن «جهان» به‌طور مداوم در حال شکل‌گیری و تجلی است. این جهان، که در آن سوژه قرار دارد، یک فضای معنادار است که از دو سویه به‌طور مداوم «طرح‌افکنی» می‌شود: از یک سو، از درون ذهن سوژه که با توجه به تجربه و تاریخ فردی، معنای خاصی به جهان می‌دهد و از سوی دیگر، از بیرون از سوژه که در آن شرایط اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و تاریخی به‌طور مداوم بر جهان معنای خاصی را می‌نهد. در واقع، زندگی روزمره به‌طور مداوم در کشاکش میان این دو نیرو قرار دارد: رویدادهای جهان که به مثابه یک امر بیرونی و مستقل از سوژه عمل می‌کنند و طرح‌افکنی‌های سوژه که این رویدادها را در قالب‌ها و معانی خاص خود می‌چینند. در تحلیل «زندگی روزمره به مثابه امر بینا-ذهنی»، رابطه پیچیده و متقابل بین سوژه و جهان مورد توجه قرار گرفت. این رویکرد نه تنها توجه به پیچیدگی‌های ذهنی و فردی سوژه، بلکه به معنای دقیق‌تر، توجه به شرایط اجتماعی و فرهنگی‌ای است که سوژه در آن زیست می‌کند را متأثر می‌سازد. در این فرآیند، سوژه نه تنها به عنوان یک موجود فردی و مستقل از جهان دیده نمی‌شود، بلکه به

زندگی روزمره به مثابه لحظه‌ای برای چیزی شدن ... (احسان مزدخواه و دیگران) ۵۰۳

عنوان یک کنشگر درگیر با شرایط و امکانات محیطی خود در نظر گرفته می‌شود که در آن، هم‌زمان هم در حال تاثیرگذاری بر جهان و هم در معرض تأثیرات آن قرار دارد. زندگی روزمره به عنوان یک عرصه بینا-ذهنیتی است که در آن سوژه‌ها به‌طور دائم در تعامل با دیگر سوژه‌ها و ساختارهای اجتماعی و فرهنگی قرار دارند. این تعاملات، که در سطوح مختلف مانند زبان، کنش‌های اجتماعی، و مناسبات فرهنگی رخ می‌دهند، باعث می‌شوند که واقعیت‌ها و معناها در زندگی روزمره به‌طور پیوسته و دایم در حال خلق و بازآفرینی باشند. به عبارت دیگر، آنچه که ما به عنوان «واقعیت» می‌شناسیم، نه یک امر ثابت و از پیش تعیین‌شده، بلکه یک فرآیند دائمی بازآفرینی است که در آن سوژه‌ها به عنوان عوامل فعال و درگیر در فرآیند ساخت و تفسیر حقیقت عمل می‌کنند. این دیدگاه، که در تقابل با نگرش‌های فلسفی مبتنی بر حقیقت‌های ابدی و ثابت قرار دارد، بر تفسیری دینامیک از حقیقت تأکید می‌کند. حقیقت در این رویکرد، نه چیزی از پیش موجود و ثابت است، بلکه امری در حال تولید و تغییر است که در میان کنش‌ها و تعاملات سوژه‌ها به‌طور مستمر شکل می‌گیرد. در این راستا، تفکیک میان سوژه و جهان به‌طور کاملاً مصنوعی و غیرواقعی می‌نماید، چرا که سوژه نه تنها در بازآفرینی جهان شرکت می‌کند، بلکه به‌طور هم‌زمان تحت تأثیر آن نیز قرار دارد.

کتاب‌نامه

- بدیعی، فرهاد و دیگران (۱۴۰۱). «پساساختارگرایی: عبور از اقتدارگرایی»، فصلنامه علمی حکمت و فلسفه، سال ۱۸، شماره ۷۲، صص ۵۵-۹۰.
- بک، الریش. (۱۳۹۷) جامعه خطر. ترجمه رضا فاضل، تهران نشر ثالث.
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۹۰). «پساسیاست؛ نظریه و روش». تهران: نشر نی.
- حقیقت، سیدصادق (۱۴۰۰). «روش‌شناسی علوم سیاسی». ناشر: انتشارات دانشگاه مفید.
- حقیقی، مانی (۱۳۹۶). «نمونه‌هایی از نقد پسامدرن؛ سرگشتگی نشانه‌ها»، تهران: نشر مرکز.
- رجب‌زاده طهماسبی، علی؛ مرکبی، سیدمحمدصادق (۱۴۰۰). جستاری بر طرح مسئله پایداری نظریه‌های نقادی معاصر (فرمالیسم، ساختارگرایی و پسасاختارگرایی)، فصلنامه علمی مطالعات فرهنگ - ارتباطات، شماره ۵۵، سال ۲۲، صص ۲۹۲ - ۲۷۹.
- ستاری، سجاد (۱۴۰۱) «گفتارهایی نو در جامعه‌شناسی سیاسی». تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- شیروی، محمدسجاد؛ همتی، مجید (۱۳۹۹). فوکو، پساساختارگرایی و امرسیاسی. فصلنامه دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی، سال سوم، شماره ۲۵، ۹۷-۱۱۲.

عالم، عبدالرحمن؛ مصطفی، انصافی (۱۳۹۷). بازشناسی گذار ساختارگرایی به پس‌ساختارگرایی، فصلنامه سیاست، دوره ۴۸، شماره ۱، صص ۷۶-۵۹.

کنی، آنتونی (۱۴۰۰). «معماری زبان و ذهن در فلسفه ویتگنشتاین»، ترجمه: محمدرضا اسمخانی، تهران: انتشارات ققنوس.

ملپس، سایمن؛ ویک، پاول (۱۳۹۷). «درآمدی بر نظریه انتقادی»، ترجمه: گلناز سرکارفروش، تهران: انتشارات سمت.

میری، سیدجواد (۱۳۹۸). «حکمروایی و همبستگی اجتماعی»، تهران: انتشارات نقد فرهنگ.

میری، سیدجواد (۱۴۰۲). «سوسیولوژی: نظریه‌ای در باب رهایی و رنج»، تهران: انتشارات نقد فرهنگ.

منوچهری و دیگران (۱۴۰۰). «رهیافت و روش در علوم سیاسی»، تهران: نشر سمت.

منصوری‌مطلق، حسین و دیگران (۱۴۰۳). گذار از سیاست‌رهایی به سیاست‌زندگی در ایران؛ تفسیری بر دو فیلم شهر موش‌های یک و دو، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۳، سال ۲۰؛ صص ۱۴۹-۱۲۵.

Agger, B. (1991). Critical theory, poststructuralism, postmodernism: Their sociological relevance. *Annual review of sociology*, 17(1), 105-131.

Anderson, A. (1993). Afterword: Intersubjectivity and the Politics of Poststructuralism. In *Tainted Souls and Painted Faces*, 198-234.

Barthes, Roland. (1990b). *S/Z*, trans. Richard Miller, Oxford: Blackwell.

Baxter, J. (2016). Positioning language and identity: Poststructuralist perspectives. In *The Routledge handbook of language and identity* (pp. 34-49). Routledge.

Belsey, C. (2002). *Poststructuralism: A very short introduction*. OUP Oxford.

Belsey, C. (2002a). *Critical Practice*, London: Routledge.

Benozzo, A. (2018). Poststructuralism. In *The SAGE handbook of qualitative business and management research methods: History and traditions* (pp. 86-101). SAGE Publications Ltd.

Derrida, J (1998). *Monolingualism of the Other; or The Prosthesis of Origin*, Stanford, CA; Stanford University Press.

Dillet, B. (2017). What is poststructuralism? *Political Studies Review*, 15(4), 516-527.

Edkins, J. (2007). Poststructuralism. In *International relations theory for the twenty-first century* (pp. 98-108). Routledge.

Fritz Horzella, H. (2017). *Everyday feminist subjectivities: schoolteachers' micro resistance and (counter) narratives to patriarchy* (Doctoral dissertation, University of Warwick).

Gare, A. (2013). *The grand narrative of the age of re-embodiments: Beyond modernism and postmodernism*.

Jones III, J. P. (2013). Poststructuralism. *The Wiley-Blackwell Companion to Cultural Geography*, 23-28.

- MacKenzie, I., & Porter, R. (2017). Drama Out of a Crisis? Poststructuralism and the Politics of Everyday life. *Political Studies Review*, 15(4), 528-538.
- Norton, B., & Morgan, B. (2012). Poststructuralism. *The encyclopedia of applied linguistics*.
- Popke, E. J. (2003). Poststructuralist ethics: subjectivity, responsibility and the space of community. *Progress in human geography*, 27(3), 298-316.
- Poster, M. (2019). *Critical theory and poststructuralism: In search of a context*. Cornell University Press.
- Somerville, M. (2004). Tracing bodylines: The body in feminist post structural research. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 17(1), 47-65.
- Stratford, H. (2007). Micro-strategies of resistance. In *Altering Practices* (pp. 125-140). Routledge.
- Trifonas, P. P. (2004). Postmodernism, poststructuralism, and difference. *Jct*, 20(1), 151.
- Weedon, C. (2006). Feminism & the principles of poststructuralism. *Cultural theory and popular culture: A reader*, 320-31.
- Williams, J. (2014). *Understanding poststructuralism*. Routledge.